

Makowicz-Poliszot, Danuta

Zwierzęcy materiał kostny z Wierszczyca, stan. 31, pow. Tomaszów Lubelski

Archeologia Polski Środkowowschodniej 7, 190-193

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DANUTA MAKOWICZ-POLISZOT

**ZWIERZĘCY MATERIAŁ KOSTNY Z WIERSZCZYCY, STAN. 31,
POW. TOMASZÓW LUBELSKI**

W opracowaniu przedstawiono wyniki analizy zoologicznej kości zwierząt, wydobytych w 2000 r. w trakcie badań ratowniczych zniszczonego kurhanu, zlokalizowanego na stan. 31 w Wierszycy, gm. Jarczów (J. Bagińska, J. Machnik 2003)¹. Badany materiał kostny pochodzi z trzech grobów kultury ceramiki sznurowej (nr 1, 7, 8) oraz z warstwy kulturowej.

Na analizę złożyły się oznaczenia gatunkowe i osteologiczne, pomiary kości oraz obliczenia wysokości w kłębie. Pomiary wykonywano metodą A. Driesch (1976), przy dodatkowym uwzględnianiu głębokości kości. Wysokość w kłębie obliczono na podstawie pomiarów niektórych kości psa (kości ramienna i promieniowa), wykorzystując wskaźniki wg R. A. Harcourta (1974).

GRÓB NR 1

Wyeksplorowano 21 szczątków zwierząt, wśród których występują żebra bydła *Bos taurus* L., fragmenty czaszki, pochodzącej prawdopodobnie od niedźwiedzia *Ursus arctos* L. oraz kości o nie określonej przynależności gatunkowej. Na dwóch szczątkach zaobserwowano ślady ognia (tab. 1).

GRÓB NR 7

Zidentyfikowano niekompletny szkielet psa *Canis familiaris* L. (prawdopodobnie pochówek; por. Bagiń-

ska, Machnik 2003, s. 49), należący do osobnika dorosłego, o wysokości w kłębie 46,7–49,3 cm (tab. 1,2). Ze szkieletu zachowały się następujące kości: kręgi (7 całych, 5 fragmentów), kość krzyżowa (2 fragmenty), fragment mostka, żebra (jedno całe, 18 fragmentów), obie łopatki i kości ramienne, kość promieniowa lewa, obie kości łokciowe, dwie kości nadgarstka, fragment miednicy, obie kości udowe, kość piszczelowa lewa, fragment kości strzałkowej, dwa fragmenty śródrecza lub śródstopia oraz człon palcowy I. Na jednym z żeber zaobserwowano ślady chorobowe, powstałe na skutek urazu mechanicznego (złamania).

GRÓB NR 8

Wydobyto fragment tarczki z otworem, wykonanej z kości zwierzęcej o nie określonej przynależności gatunkowej (zob. J. Bagińska, J. Machnik 2003, s. 43, ryc. 5: f).

WARSTWA KULTUROWA

Wyeksplorowano 6 kości zwierząt (tab.1), w tym 2 fragmenty czaszki ssaka o nie ustalonej przynależności gatunkowej, 2 kości (fragmenty kości udowej i ramiennej), pochodzące od zająca szaraka *Lepus europaeus* Pal. oraz 2 kości (kręg ogonowy, kość promieniowa), należące do psa *Canis familiaris* L.

¹ Tam błędnie podano miejscowość jako: Werszczyca (red.).

Tab. 1. Wyniki analizy gatunkowej i osteologicznej materiału kostnego z Wierszycy, stan. 31.

nr grobu	nr inw.	gatunek	dom. dziki	ilość fragm.	rodzaj kości	wielk. kości ¹⁾	strona ciała ²⁾	wiek ³⁾	uwagi
1	295/2000	<i>Bos taurus</i> L.	dom.	1 przepal.	costa	0,3	-	-	-
1	296/2000	<i>Bos taurus</i> L.	dom.	7	costa	0,3	-	-	fragm. należą do 1 kości
		nie określony	-	2	nie określony	-	-	-	-
1	297/2000	nie określony	-	1 opal.	nie określony	0,3	-	-	-
1	300/2000	prawd. <i>Ursus arctos</i> L.	dziki	5	cranium	0,3	-	-	fragm. należą do 1 czaszki
1	301/2000	prawd. <i>Ursus arctos</i> L.	dziki	1	cranium	0,3	-	-	fragm. należy do czaszki spod nr inw. 300/2000
		nie określony	-	2	nie określony	0,3	-	-	-
1	-	prawd. <i>Ursus arctos</i> L.	dziki	2	cranium	0,3	-	-	fragm. należą do czaszki spod nr inw. 300/2000
7	-	<i>Canis familiaris</i> L.	dom.	1	atlas	1	-	ad.	-
				1	epistropheus	1	-	ad.	-
				2	vertebrae cervicales	1	-	ad.	-
				1	vertebrae cervicales	0,5	-	ad.	-
				4	vertebrae thoracales	0,3	-	ad.	-
				1	vertebrae lumbales	1	-	ad.	-
				2	sacrum	0,3	-	ad.	-
				2	vertebrae caudales	1	-	ad.	-
				1	sternum	0,3	-	ad.	-
				1	costa	1	-	ad.	-
				9	costae	0,5	-	ad.	-
				1	costa	0,5	-	ad.	żebro zmienione chorobowo, prawd. po złamaniu
				8	costae	0,3	-	ad.	-
				1	scapula	0,3	dext.	ad.	-
				1	scapula	0,3	sin.	ad.	-
				1	humerus	1	dext.	ad.	-
				1	humerus	1	sin.	ad.	-
				1	radius	1	sin.	ad.	-
				1	ulna	0,5	dext.	ad.	-
				1	ulna	1	sin.	ad.	-
				2	carpalia	1	-	ad.	-
				1	pelvis	0,5	dext.	ad.	-
				1	femur	0,5	dext.	ad.	-
				1	femur	0,5	sin.	ad.	-
				1	tibia	0,5	sin.	ad.	-
				1	fibula	0,5	-	ad.	-
				2	metapodium	0,5	-	ad.	-
				1	phalanx I	1	-	ad.	-
8	-	nie określony	-	1	nie określony	0,3	-	-	fragm. tarczki z otworem
-	294/2000	nie określony	-	2	cranium	0,3	-	-	fragm. należą do 1 czaszki
-	302/2000	<i>Lepus europaeus</i> Pal.	dziki	1	femur	0,3	sin.	ad.	-
-	303/2000	<i>Canis familiaris</i> L.	dom.	1	vertebrae caudales	1	-	ad.	-
-	304/2000	<i>Lepus europaeus</i> Pal.	dziki	1	humerus	0,3	dext.	ad.	-
-	311/2000	<i>Canis familiaris</i> L.	dom.	1	radius	1	dext.	ad.	-

¹⁾ oznaczenia wielkości kości: 0,3 – fragment kości, 0,5 – połowa kości, 1 – kość zachowana w całości; ²⁾ oznaczenia stron ciała: dext. – strona prawa, sin. – strona lewa; ³⁾ określenia wieku zwierząt: ad. – osobnik dorosły

Tab. 2. Wyniki pomiarów (w mm) kości zwierząt z Wierszycy, stan. 31.

1) *Canis familiaris* L. – atlas

nr grobu	7
1. największa szer. pomiędzy skrzydłami	69,0
2. największa dł.	35,0
3. największa szer. powierzchni stawowej przedniej	31,5
4. największa szer. powierzchni stawowej tylnej	26,5
5. dł. łuku grzbietowego	15,0
6. wys.	24,0

2) *Canis familiaris* L. – *epistropheus*

nr grobu	7
1. największa dł. trzonu z uwzględnieniem zęba	42,0
2. największa dł. łuku z uwzględnieniem wyrostka stawowego tylnego	41,0
3. największa szer. powierzchni stawowej przedniej	26,0
4. największa szer. pomiędzy wyrostkami stawowymi tylnymi	26,0
5. największa szer. pomiędzy wyrostkami poprzecznymi	32,5
6. najmniejsza szer. kręgu	19,0
7. największa szer. powierzchni stawowej tylnej	15,0
8. wys.	32,0

3) *Canis familiaris* L. – *scapula*

nr grobu	7
1. największa dł. wyrostka stawowego	(23,0)
2. dł. powierzchni stawowej	18,0
3. szer. powierzchni stawowej	(15,5)

4) *Canis familiaris* L. – *humerus*

nr grobu	7
1. największa dł. od głowy	144,0
2. najmniejsza szer. trzonu	11,5
3. największa szer. końca dalszego	28,0
4. głębokość końca bliższego	35,0
5. najmniejsza głębokość trzonu	12,0
6. głębokość końca dalszego	22,0
7. wys. w kłębie (w cm)	46,7

5) *Canis familiaris* L. – *radius*

nr grobu	7	–
nr inw.	–	311/2000
1. największa dł.	149,0	–
2. największa szer. końca bliższego	16,0	16,0
3. najmniejsza szer. trzonu	11,5	11,0
4. największa szer. końca dalszego	21,0	–
5. głębokość końca bliższego	10,0	10,5
6. najmniejsza głębokość trzonu	6,5	6,0
7. głębokość końca dalszego	11,5	–
8. wys. w kłębie (w cm)	49,3	–

6) *Canis familiaris* L. – *ulna*

nr grobu	7
1. głębokość od wyrostka haczykowatego	21,0
2. najmniejsza głębokość wyrostka łokciowego	18,5
3. największa szer. powierzchni stawowej bliższej	14,5

7) *Canis familiaris* L. – *femur*

nr grobu	7
1. najmniejsza szer. trzonu	12,0
2. największa szer. końca dalszego	26,0
3. głębokość głowy	14,5
4. najmniejsza głębokość trzonu	11,5
5. głębokość końca dalszego	29,0

8) *Lepus europaeus* Pal. – *femur*

nr inw.	302/2000
1. największa szer. końca bliższego	27,5
2. głębokość głowy	11,0

LITERATURA

- Bagińska J., Machnik J.
2003 Wyniki ratowniczych badań zniszczonego kurhanu na stan. 31 w Wierszycy, pow. Tomaszów Lubelski na Grzędzie Sokalskiej. Wyodrębnienie grupy sokalskiej kultury ceramiki sznurowej, PAŚ, t. 6 (2001), s. 38–57.
- Driesch A.
1976 *A guide to the measurement of animal bones from archaeological sites*, „Peabody Museum Bulletins” 1, s. I-IX + 1–137.
- Harcourt R. A.
1974 *The Dog in Prehistoric and Early Historic Britain*, „Journal of Archaeological Science”, 1, s. 151–175.

DANUTA MAKOWICZ-POLISZOT

ANIMAL OSSEOUS MATERIAL FROM WIERSZCZYCA, SITE 31, TOMASZÓW LUBELSKI DISTRICT

The article presents the results of a zoological analysis of animal bones from site 31 in Wierszycza, Jarczów commune, Tomaszów Lubelski district. They were collected from three graves of the Corded Ware culture (Nos: 1, 7, 8) and from the cultural layer.

Grave no 1 contained 21 animal remnants, among which there were: cattle ribs *Bos taurus* L., some fragments of a skull, probably of a bear *Ursus arctos* L. and bones of an undetermined affiliation to species. In grave no 7 an incomplete skeleton of a dog was found

Canis familiaris L. (probably a burial), which belonged to an adult individual. It had 46.7–49.3 cm of height in the withers. In grave no 8 a fragment of a disc with a hole was found, made of an undetermined animal bone. From the cultural layer, 6 animal bones were collected, among which there were: some fragments of a skull of an undetermined mammal, fragments of a femur and a humerus belonging to a hare *Lepus europaeus* Pal. as well as a coccygeal vertebra and a radius of a dog *Canis familiaris* L.

Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Oddział w Krakowie